

KIHÍVÁS AZ EGYHÁZI FELSŐOKTATÁSI KÖNYVTÁRAK ELŐTT

Az egyházi könyvtárak hazánk legrégebbi akönyvtárai, közülük több mint egy tucat ma felsőoktatási könyvtári feladatokat lát el. Gyűjteményüket tekintve teológiai szakkönyvtárak kultúrtörténetileg és tudománytörténetileg figyelemre méltó értékekkel, melyeket évszázadok óta gyűjtenek, őriznek, de használatuk sokáig csak egy szűk kör számára volt lehetséges, ami nagyban hozzájárult e kincsek megmaradásához.

Az egyházi felsőoktatási könyvtárak feladata hasonlóan a világiakéhoz, elsősorban az oktatók és hallgatók információs igényeinek a kiszolgálása. Szakkönyvtárként segíthetik a kutatókat, de bekapcsolódhatnak az országos szakirodalmi ellátásba is (pl. könyvtárközi, digitalizált tartalmak közreadása stb.). Az egyházi területen is leginkább e felsőoktatási és szakkönyvtári szerep követeli meg, hogy lépést tartsunk a világgal, figyeljük az új trendeket, hogy megfelelő válaszokat tudjunk adni az új kihívásokra.

Az egyházi könyvtárak rendszerváltást követő újjáéledése éppen egybe esett a könyvtár- és információtudományban elkezdődött paradigma-váltással. A technika rendkívül gyors fejlődése következtében a tanulás, az információszerzés és a mindennapok terén új igényekkel fellépő generációk jelentek meg. A mai 37-51 évesek, az X-generáció, életük nagy részét még internet nélkül éltek. Az 1980-95 között született Y-generáció számára már természetes volt a net. Az 1996 utáni Z-generáció tagjai pedig már nem éltek olyan korban, amikor nem volt általánosan használatos a világháló. Ők a felsőoktatás mai hallgatói, a könyvtáraink használói. És már itt vannak napjaink gyermekei, az α -generáció tagjai, akik néhány év múlva lesznek egyetemi hallgatók. Őket nem lehet a régi módszerekkel a könyvtárba vonzani. Nekünk könyvtárosoknak

kell a világ szavát követni, ha nem akarjuk őket elveszíteni és hivatásunkat és könyvtáraink szerepét annullálni.

Ez a hallatlan fejlődés nagy sokként érte az évtizedekig a könyvtári szakma periferiáján, sokszor középkori viszonyok között létező egyházi gyűjteményeinket, melyeknek a megújulás reményében követni kell az új irányokat. De mik is ezek az új trendek, melyek könyvtártípusonként ugyan más és más hangsúllyal jelentkeznek, más és más elvárást fogalmaznak meg, de alapjaikban azonosak? Címszavakban: szabad hozzáférés az információkhoz, digitalizálás, új technológiák megjelenése az információszerzésben, egész életen át tartó tanulás könyvtári támogatása, könyvtár közösségi tér szerepének megnövekedése, emellett a felsőoktatási könyvtárakban a tudományos tevékenység támogatása.

Hozzáférés

A könyvtárakban egyre inkább eltolódik a hangsúly a gyűjtemény birtoklása és az információhoz való hozzáférés között. Az egyházi felsőoktatási intézményben azonban emellett, hogy biztosítanunk kell a gyűjteménytől független hozzáférést valamint az erre épülő szolgáltatásokat, továbbra is őriznünk, óvnunk kell az utókor számára a muzeális dokumentumokat – mint a nemzeti vagyon részét.

A felsőoktatás hallgatói azonban sokszor már nem fizikális dokumentumot kérnek, hanem releváns, azonnal használható tartalmat, hordozótól függetlenül. Őket nem érdekli, honnan származik és milyen adathordozó tartalmazza azt, hanem mielőbb meg akarják kapni – önálló kereséssel vagy a könyvtáros közvetítésével. A hagyományos kölcsönzést egyre inkább felváltja az elektronikus dokumentumszolgáltatás. Ennek az alapja a tartalmak feltárása közös adatbázisokba. Fontos feladat lehetne tehát az egyházi

felsőoktatási könyvtárak munkájára alapozva egy teljes magyar teológiai adatbázis létrehozása.

A külföldi digitális tartalmakat nyújtó adatbázisok beszerzése során viszont ki kell használni a konzorciumok adta kedvezményeket (pl. EISZ).

Az információszerzési folyamat ráadásul ma már nem igényli a fizikális könyvtári jelenlétét. Egyre inkább előtérbe kerülnek a távszolgáltatások. A lényeg, hogy az információ bárhol, bármikor (24 órában) elérhető legyen a könyvtári honlapokon keresztül, aminek fenntartása frissítése könyvtári feladat.

Digitalizálás

A szabad tartalom hozzáférés, illetve az egyedi, értékes dokumentumok használhatóvá tételének alapja a digitalizálás, amely a könyvtárak kiemelt feladatává válik. A könyvtáros ismeri legjobban az igényeket, a dokumentumok fizikai állapotát és egyediségét, tehát ő tud leginkább javaslatot tenni arra, hogy mit érdemes digitalizálni a gyűjteményéből.

Az Országos Digitalizálási Stratégia ráadásul nemcsak a nemzeti könyvtár dokumentumainak digitalizálását jelenti, hanem bármely más könyvtárét is. Gyűjteményeink jellegénél fogva úgy vélem sok feladat vár ránk ezen a téren.

Könyvtári feladat a régmúlt korok ritkaságainak digitalizálásán kívül az újonnan keletkező e-dokumentumok kezelése is, a szerzői jogi kérdések tisztázásától, a kötelespéldány szolgáltatáson át, a repozitóriumokban való elhelyezésig.

Az e-dokumentum dömpingben a hagyományos dokumentumok beszerzése mellett, egyre gyakoribb a tartalom hozzáféréseinek vásárlása, licenszelése, amire fel kell készülnie a könyvtáraknak.

Technológia

A gyorsan fejlődő technikai eszközök megjelenése kihívást jelent a könyvtáraknak, hiszen nehéz lépést tartani az új eszközök, szoftverek követésével, beszerzésével. Fel kell tenni a kérdést, szükség van-e tucatnyi asztali-PC cseréjére, amikor sokan már nem igénylik a könyv-

tárakban a számítógépeket, sokkal inkább saját mobil eszközeiket használva dolgoznak.

Arra törekedjünk inkább, hogy szolgáltatásainkat tegyük elérhetővé mobil eszközökön is és használjuk ki, fordítsuk javunkra az újabbnál újabb technológiákat.

Oktatási szerep

A digitális írástudatlanság a mindennapi életet akadályozhatja és a társadalmi szakadékok mélyítheti. Felszámolásában az oktatási intézmények könyvtárainak is fontos szerep juthat. A felsőoktatási könyvtárakban nem elsősorban csoportos foglalkozások tartására kell gondolni, hanem olyan egyéni informális „tréning”-ekre, ami tekintettel van a felhasználók eltérő készségeire. A könyvtáros megmutatja, milyen források léteznek, azokat hogyan lehet használni, hogyan kell egy információt megtalálni. Leginkább könyvtári környezetben nyílhat mód, egyéni feladatok megoldása közben a hallgatók gondolkodásmódjának alakítására, az eligazodás, az információk értelmezési és értékelési képességének kialakítására.

A felsőoktatási könyvtárakban az alapkészségek elsajátításának segítésén túl meg kell teremteni az e-learning feltételeit, de szerepe lehet a könyvtárosoknak a tanulással összefüggő tananyagok összeállításában, módszertani segédletek készítésében is.

Közösségi tér

A könyvtárak – és nem csak a közkönyvtárak – egyre inkább közösségi térére válnak. Egyházi könyvtáraink is nyitnak a világ felé. Míg a régi értékeket felvonultató gyűjtemények mintegy múzeumként fogadják a látogatókat, a felsőoktatási bibliotékák olyan kultúraközvetítő helyszínek, ahol könyvbemutatók, előadások kiállítások keretében ismertetik meg az érdeklődőket teológiai, felekezeti, történeti, kultúrtörténeti stb. témákkal. Jó példa erre a „Múzeumok éjszakája” sikeres rendezvénye, vagy azok a települési civil szervezetivel együtt lebonyolított programok, amelyek során a széles közönség bepillan-

tást kaphat életünkbe.

Kutatástámogatás

Az egyetemi könyvtárak egyre fontosabb feladata a tudomány, a kutatási folyamat támogatása. Az MTMT adatainak kezelésén túl a könyvtárosok érdemi segítséget tudnak adni a kutatóknak a tudományos információ beszerzésében, értékelésében, publikációs stratégia kidolgozásában, publikációik közzétételében, közöttük az open access publikálás népszerűsítésében.

A könyvtárak elsőrendű feladata, hogy az intézményeikben keletkezett tudományos eredményeket is láthatóvá tegyék, repozitóriumokat működtessenek, részt kapjanak az intézményi kiadványok menedzselésében.

És a könyvtárosok?

Mindezek a kihívások először riadalmat váltottak ki a könyvtárosokból, sokan temették hitvatásunkat. Mára azonban az egyházi könyvtárak háza táján is elkezdődött a szemléletváltás, az új kor kihívásainak való megfelelés. A ma már önálló szaktudománnyá vált könyvtár- és információtudomány állandó fejlődést kíván a munkatársaktól. Alapvető kompetencia a magas szintű szaktudás, az információs technológia, a kommunikáció, a szellemi tulajdon kezelésének ismerete, a pedagógiai érzék, de ezek mellett elengedhetetlen az alkalmazkodó, az együttműködési és megújulási készség is. Fenntartóink is elfogadják, hogy nem elég teológusnak lenni ahhoz, hogy 21. századi korszerű egyházi felsőoktatási könyvtárat tartson fenn egy intézmény,

amely meg kell, hogy feleljen az átalakulóban lévő felsőoktatási és tudományos kutatási követelményeknek is.

A könyvtáraink elemi érdeke, hogy működésünkkel járuljanak hozzá az átfogó intézményi célok megvalósulásához (sikeres akkreditáció, kutatói szám, elnyert ösztöndíj, publikáció számának emelkedése) és ebben nyújtott szerepünket tudatosítsuk az intézmény dolgozóiban, hiszen sokan nem ismerik pontosan azt a sokrétű tevékenységet, amelyet az egyházi felsőoktatási könyvtárosok végeznek.

Kührner Éva

*Szent Atanáz Görög Katolikus Hittudományi
Főiskola Könyvtára*

Felhasznált irodalom:

- 2015. évi CCVII. tv. a Nemzeti Kulturális Alapról szóló 1993. évi XXIII. törvény és a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről szóló 1997. évi CXL. törvény módosításáról
- Dippold Péter: Trendek az európai könyvtárügyben, Könyvtári Figyelő 2014. 60 évf. 1. sz. 71-77.
- Nagy Zsuzsanna: Könyvtár határok nélkül? A tudományos könyvtárak elmosódó határai TMT, 2012. 59. évf. 5. sz. 186-191.
- Szerafinné Szabolcsi Ágnes: Az információszerezési szokások változásai az Y és a Z generáció körében. 7. Báthory-Brassai Konferencia, 2016. május 19-20. Budapest, Óbudai Egyetem

ÚJDONSÁG

Zsiglányi Zsolt

Az Ószövetség története

Pécsi Püspöki Hittudományi
Főiskola, Pécs, 2016.

Benyik György (szerk.)

Gyűlölet és kiengesztelődés a Bibliában : 26. Szegedi Nemzetközi Biblikus Konferencia : 2015. augusztus 27-29.

JATEPress, Szeged, 2016.